

V sredo in saboto

izhaja in velja:

Za celo leto . . .	6 for.	20 kr.
" pol leta . . .	3 " "	30 " "
" četrlet . . .	1 " "	70 " "
" mesec . . .	— " "	60 " "

Po pošti:

Za celo leto . . .	7 for.	50 kr.
" pol leta . . .	3 " "	80 " "
" četrlet . . .	2 " "	— " "
" mesec . . .	— " "	70 " "

SLOVENEK.

Oznanila.

Za navadno dvestopno versto se plačuje: 5 kr., ktera se enkrat 8 kr., ktera se dvakrat, 10 kr., ktera se trikrat natiskuje; veče pismenke plačujejo po prostoru.

Za vsak list mora biti kolek (štampelj) za 30 kr.

Rokopisi se ne vračajo.

„Živi, živi duh slovenski, bodi živ na veke!“

Nar. pesem.

t. 94.

V Celovcu v sredo 6. decembra 1865.

Tečaj I.

POZIV

pomagati k stavbi spominka

v čast

pokojnemu knezu in vladiku Lavantinskemu

ANTONU MARTINU SLOMŠEKU.

Slovinci!

Nazoči poziv terka na vaše rodoljubno serce in vas budi k slavnemu činu sjajnega domoljuba. Komaj so knez in vladika Anton Martin Slomšek v Gospodu zaspali, izrekli so enoglasno vsi slovenski časniki željo in tirjatvo, da je dolžnost slovenskega naroda, moža takó plemenitega značaja, rodoljuba tolikih zaslug in škofu takó visokih čednost dostojin spominek postaviti. Duhovski spominek so jim postavile slovenske čitavnice v navdušenih besedah in posamni rodoljubi v knjigah, pesmih in slikah; ali javen spominek se še dan današnji pogreša, kateri bi nam vtelesil Slomšekove čednosti in zasluge.

Vsi izobraženi národi nekdanji kakor sedanji so postavili javne in dragocene spominke možém, kateri so bili národa svojega dika in ponos; za njimi ne sme nikakor zaostati slovenska omika. Slomšek so bili juternja zvezda na obnebji slovenskem, ko je še nočna tema pokrivala spijočo našo národnost; kakor juternja zarja so razsvetljevali slovensko mladost, da bi se zbudila in spoznala dolžnost do roda svojega; kakor solnce poldnevno so ogrevali naše serca za pobožno rodoljubje in zorili s svojo gorkoto mnogoverstne sadove narodne prosvete; in njih smert — ali ni bila večerni zvezdi podobna, ki je na kviško dvigala upanje naše in nas navdušila na njih grobu k prisegi stanovitnosti v delovanji za blagor národa?

Vse svoje dušne in telesne moči so tebi posvetili, mili narod slovenski! Tebi so bile posvečene vse njih misli, tebi vsak udarec njih očetovskega srca. Tebi je služilo njih peró nebeško, tebi je govorila njih beseda apostolska. Tebi so žertovali truda polne dneve in noči, tebi vse svoje premoženje, tebi svoj mir in svoje dobro ime. Iz ljubezni do tebe so molčé do dna izpili najbritkejši kelih obrekovanja in krivega dolženja. Kakor skala nepremakljivi so stali sovražnikom v bran in mirno sprejemali britke udarce, tebi namenjene. Neutrjena delavnost za tvoj blagor jim je izkopala grob prerani; ali zadovoljni so stopili vanj, ker svesti so si bili, da so tebe ljubili čisto in stanovitno do konca.

Narod slovenski! ktera žertva ti bo prevelika, da vredno proslavljaš dobrotnika tolikega, da javno in sijajno pokažeš svojo hvaležnost in razsvetljeno omiko?

Odbor v ta namen sestavljeni iz poročnikov visoke časti vrednega konzistorija labodske biškupije in mariborske čitavnice, ktere ud so bili, ktere zборе so tolikokrat s svojo pričujočnostjo in besedo razveselili, vabi s tim vse Slovence, naj pripomorejo, da se postavi vladiku Slomšku javen in krasen spominek v Mariborskem mestu, kamor so v blagor Slovencev sedež Lavantinskega škofijstva prenesli in kjer njih košice počivajo. Zatorej prosi odbor za milodare po vseh krajih, koderkoli se govori slovenski jezik in se ljubi in spoštuje spomin Slomšekov, ter k žertveniku domoljuba vse Slovence kliče.

Slovinci! v gostih verstah obstopite tedaj žertvenik hvaležnega domoljuba. Pokladaj vsak, kolikor zamore in kakor ga rodoljubno serce nagiblje. Veča ko bo vaša radodarnost, sjajniši bo spominek Slomšekov.

Pristopite najpoprej vi duhovniki; vam so pisali „hrano evangeljsko in apostolsko;“ — nasledujte učitelji; vam je „Blaže in Nežica“ potokáz pravega slovenskega šolstva; — ne zaostajajte očetje in matere slovenske, ki krušnico Slomšekovih „drobtinic“ zavživajte; — pridruži se mladost slovenska, ki ti Slomšek „pot deviškega življenja“ kažejo; — pa tudi vi otroci pritecite, ki vas Slomšekov „angel molitve“ vodi. Pristopimo brez razločka vsi in pokažimo svetu, da Slomšekove misli so naše misli, njegove načela naše načela; da njegov značaj in njegov duh ostane Slovincem potokazna zvezda za vse čase. Pokažimo svetu, da smo vredni in sposobni, da kakor národ živimo, kakor národ se čutimo in kakor národ v kolo ravnopravnih narodov stopimo.

Živila na veke slava in spomin Slomšekov!

✓ Prijazna beseda Hrvatom.

A. D. Iz Kranjskega

Znano je, da so se prijatelji narodnosti in neodvisnosti trojedine kraljevine naveličavši se dvajsetletne jezične in peresne vojske, ktero so z madjaroni imeli, v zadnjem času ž njimi pomirili in se zedinili o programu, ki se program hervaško-slavonskih fusijonistov imenuje. V povabilu k temu programu

pravijo, da je bil ta dolgotrajni razpor, kakor je obče znano, Hrvatom v vsakem obziru na veliko škodo, samo domači in tuji troti da so se ga veselili, ker so ga v svoj lastni dobiček obračali. Tega ste živo prepričani obe stranki. Zato je po mislih povabila sporazumljenje ne samo mogoče, ampak tudi neobhodno potrebno, da se ž njim birokratizmu račun zmeša, ki se nadja Hrvate spet v svojo pest dobiti, kakor hitro se z

Dunajem ali Pešto poravnati ne bi hteli ali mogli. — Vsled tega programa hočejo fusijonisti: naj se najprej državopravne zadeve obravnujejo in razmerje ustanovi, v katerem ima vprihodnje trojedino kraljestvo do celokupne države stati. Zarad skupne obravnave občnih državnih zadev, moralo se bode staro hrvaško pravo nekoliko spremeniti. Ker je pa to pravo po mnenji fusijonistov Ogrom in Hrvatom skupno, mislijo oni, da se mora

tudi v družbi z Madjari na podlagi ravnopravnosti spremeniti in samo toliko od starodavne ogersko-hervaske neodvisnosti pustiti, kolikor je za edinost in mogočnost velevlasti avstrijske neobhodno potreba. — Ko se bode to sila važno vprašanje solidarično z Ogri rešilo, potem se le naj pride na vrsto posvetovanje o združenju ali uniji trojedine kraljevine z ogerskim kraljestvom v smislu 42. člena deželnega zbora 1861. leta, to je, po priznanju celokupnosti trojedine kraljevine od ogerske strani in na podlagi popolne ravnopravnosti in avtonomije. Skupno obravnavanje državnopravnih razmer do centralne vlade ne veže Hrvatov rok pri obravnavi združenja z Ogersko, tako da bodo potem lahko storili, kar bodo za boljše spoznali, torej z Ogri se združili — ali pa ne. — To je obseg programa hrvaških fusionistov. Radovedni smo, bo li kaj kruha iz te moke ali ne? Najbrže ga ne bo; kajti največjih madjaronov, kakor so na pr. grof Janković, Erdödi, Pejačević, kakor tudi slavnih in najslavnih hrvaških rodoljubov: Strossmayerja, Račkega, Price, Urbančiča, itd. ne najdemo med podpisanimi. Potle je zoper ta program razun birokratov in graničarskih poslancev tudi Mažuranič in vsa njegova stranka, ki ni najmanjša v deželi in ki je tudi zdaj svoj posebni program izdala. — Razun tega je še veliko vprašanje, bode li Madjarom, katerim je v poslednjem času greben čez vso mero visoko zrastel, ta program po volji ali ne. Madjari namreč tako rekoč enoglasno zahtevajo, da mora najprej celota njih očetnjave ponovljena biti, to je, da se mora najprvo trojedino kraljestvo in Erdeljsko z Ogerskim združiti, potem še le se hočejo obravnave skupnih državnih zadev lotiti. Če torej Madjari ne odnehajo, ostal bo program fusionistov, če bi tudi vsi hrvaški veljaki k njemu pristopili, mrtvo rojeno dete, — brez slabih pa tudi brez dobrih nasledkov. Ako bi pa Madjari odnehali, kar bi se prav lahko zgodilo, ker so Saksi in erdeljski Romani gledé unije skorej ravno teh misli ko Hrvati fusionisti, kar jim prav damo, ker ne vemo, zakaj bi se vprašanje o zedinjenju Dalmacije s Hervaske do zadnjega odlašalo, vprašanje o združenju Erdelja in trojedine kraljevine z Ogersko pak na prvo mesto stavilo; ako bi nadalje še ostali narodnjaci in madjaroni k programu fusionistov pristopili, ki se ga zdaj še ogibljuje, potem še le bi se začel ta program vresničevati, potem še le bi postal za Hrvate zares osodopoln, k veliki sreči ali pogubi njihovi. Oj kako lahko se bi to poslednje zgodilo! Kajti združenje z Madjari zaradi obravnave in ustanovitve skupnih državnih zadev je za postavno neodvisnost in samostoj-

nost trojedine kraljevine sila sila nevarno. Saj že vrabci na strehi vedo, kaj Madjari namerujejo. Cemu torej samostojnost domovine, zavolj ktere se je, še ni dolgo od tega, toliko krvi prelilo, zdaj v največjo nevarnost postavljati in to brez vse potrebe, ker staro hrvaško pravo ni skupno nego identično z ogerskim? — Oj Hrvati, bratjo mila! čujte dobrovoljno besedo prvih sorodnikov svojih! Pošast nemškomađj. dualizma se je na sramoto 18 milijonov Slovanov v Avstriji izlegla in trka zdaj najprvo na vaša vrata. Ne udajte se mu, drugači propademo vsi. Znano Vam je, kaj moramo mi prestati od kulturonosnih Nemcev in tistih nemškutarjev naših, ki so še slabši od Nemcev; ki zmirom brbrajo, da naš jezik še ni zrel za uradovanje, kakor se najde črno na belem zapisano v njihovi ljubeznjivi stari in mladi „Preši“. To jim pa ne gre v glavo, da so oni sami že zdavnaj tako dozoreli, da bi svobodno odpali od službe, za katero v sedanjem času več niso, ker se po svoji stari navadi v sredi naroda slovenskega drže nemščine bolj ko pijanec plota. Znano Vam je tudi, kako se oddajajo učiteljske službe na naših gimnazijah in realkah tudi pod novim ministerstvom, od kterege smo pričakovali, da bo vendar enkrat tudi nam Slovincem pravično. — Znano Vam je tudi, kako smo dobili zadnje dni v Ljubljano deželnega poglavarja, ki ne zna besedice slovenske. Mogoče, da bode on bolji, ko marsikteri sinko domovine, ki s tolikim veseljem svoj lastni rod in dom zatira; ali vendar smo jako radovedni, kako bo naš novi poglavar slovenske govore razumel, kako odgovarjal na slovenske interpelacije v deželnem zboru, kako uspešno vladal ljudstvo, čegar jezik je njemu popolnoma neznan. Iz vsega tega je razvidno, kako sadje nam obeta nemška centralizacija tostran Litave.

(Konec pride.)

O kranjskem kmetijstvu in o podpornih novcih.

Govoril Edvard Pour. *)

Komur so znane okolnosti naše dežele pa da hoče odkritosrčno svoje misli povedati o zdanjih novčnih zadevah naše domovine, kar se tiče kmetijstva, obrta in trgovstva, ki sta v zvezi s kmetijstvom, ta mora kar na ravnost reči, da se dan denes kmetovalcem za novce posebno trda godi.

Vendar je kmetijstvo podloga vsemu blagostanju, ne samo nam Kranjcem, ampak tudi vesoljnemu avstrijskemu državi.

* V občnem zboru kmetijske družbe 22. listopada 1865.

Premalo imam časa in prostora, da bi drobnejše razlagal, zakaj so naši kmetovalci tako oubóžali, samo to naj opomnim, da je slavna vlada kmetovalca do današnjega dneva zmerom najbolj z davki obkládala; dalje naj pristavim, da, če našo slavno vlado primerimo drugim državam, moramo reči, da je premalo skrbela za zemeljno obdelovanje in tudi za novčno podporo, katero to obdelovanje potrebuje. Ker je pa danes gotovo silna potreba, da se kranjskim kmetovalcem dadé podporni novci, in ker je malo upanja, da bi slavna vlada mogla kaj storiti, kar se tega tiče, torej ne pozabimo starega, vedno resničnega prigovora: „Pomagajte si sami, in pomagala vam bosta Bog in država!“

V deželi imamo naprávo, ki so jo 1819. leta osnovali domorodni možjé, da bi se spravljal novci, ktere si ubožnejši ljudjé prihranijo, in da bi ti novci iméli tako varnost, kakoršno imajo otróčji denarji, ter da bi donášali obrésti, kolikor je največ mogoče.

Ker do zdaj ni bilo nobene druge take naprave v deželi, pa tudi ker za novce ni bila taka stiska, kakoršna je zdaj, zato si je ta napráva pridobila 4,527.000 goljinarjev gotovega imetka, in storila si je nad pol milijona dobička, kakor samo vodstvo pripoveduje v zadnjem poročilu o svojih prihrankih. Če pa tánje presódim to naprávo, ki bi iméla biti dobrótница potrebnim — namreč kranjsko hranilnico, — samo od sebe se nam vriva vprašanje: Čegáva je ta napráva? Kdo je njén gospód? — Komur je vse znano, kar se tiče kranjske hranilnice, ta mora kar na ravnost reči, da je deželna naprava, ali da bi vsaj imela biti, kajti njeni ustanovniki so jo deželi napravili, in njen imetek izvira iz ljudstva naše dežele. Če pa dalje premislimo, kako se dan denes ž njó gospodari, moramo reči, da samovoljno vladajo njeni voditelji, kteri se volijo izmed družábnikov, — za družábnike pa tudi ni nikakoršnih gotovih pravil, po katerih bi se v društvo jemali. Ti voditelji so dostikrat hranilnični dolžniki, kar hočem dokazati.

Zdanji hranilnični voditelji in skrbniki se ne drže pravil, ktera je slavna vlada 24. septembra 1850. leta potrdila. Da je to resnica, lahko potrdim s takimi dejánji, ktera so na ravnost výprék temu, kar nekteri paragrafi v pravilih ukazujejo.

§. 7. v pravilih slóve:

Družabniki te hranilnice ne smejo — kakor družabniki — iskati nobene koristi ali dobička, in ko se poplačajo obrésti in stroški za druge potrebne reči, potem se mo-

Besednik.

Rodoljuben nasvet.

Različna so pota, po kojih se dá naš napredek pospeševati. Vsak izobraženec delaj na svojem polju; meni je za učeno in slovestveno največ mar. Kako hočemo znanstveno naprej? Kje začnimo? Tako se rodoljubi radi prašajo. Jaz z mnogimi drugimi odgovorjam: pri učilnicah. Ali tako? — Pravo to sem namenjen povedati.

Za selske učilnice naj drugi skrbé, ki imajo več priložnosti; jaz imam s rednje šole v mislih. Da se v teh enkrat v slovenskem jeziku poučevati začne, temu je skrajni čas. Ali k temu treba knjig; nu pravo knjig nimamo dovolj. Kje n. p. je latinska, slovensko-nemška slovnica, kje za šole in današnje potrebe ponaukovanja sposobna naravoslovnica, kje slovensko računstvo? O latinskej slovnici sem čital v „Novicah“, da jo ima č. o. Ladislav izdelano. O slovensko-nemškej slovnici še mnogoteri niti ne sanja; ali kako krvavo je potrebna! Znam tudi sposobna pisatelja

za njo: g. Janežiča v Celovcu pak g. Šolarja v Gorici. Tudi za spisanje ostalih gori omenjenih knjig ne manjka pisatelja. — Nu, mi poreče kdo, ali ne veš, da se take knjige ne dajo spraviti na svetlo, ako vlada slovenskega ponaukovanja v srednjih šolah prej ne dovoli? — Da! znam dobro, da se tako umuje. Ali kdo se bo vedno v tem modrovavskem kolobaru sukal? Modrujmo raje nasprotno ter recimo: Spisujmo knjige! Ako ministerstvo včera ni dovolilo, morda dovoli jutri ali pojutri. Tega se vsaj nadjamo, da se to enkrat mora storiti; ináč vrzimo raji koj danes šila in kopita v peč. Ali k temu, mislim, ni nijeden pravi rodoljub pripravljen. Torej ne dajmo se splášiti, ako enkrat, dvakrat kaj izpodleti; spravljajmo timveč učne knjige na dan pak zaupajmo v Boga in v našo dobro pravdo! — Ali kako čemo knjige izdajati, ker nimamo ne novca ne založnika?

Pravo temu vprašanju velja moj nasvet, kojega podajem slovenskej „Matici“ v resen presodek. Matičini odbor je po zborovem sklepu osnoval izdajo „letopisa“, kojega ima do konca t. l. izdati. Tako vsaj pričakujemo. Da preobilo dopisov v odborovo pisarnico ne teče, to so nam „Novice“ že dosti

jasno naznanile. Dobro je, da se „letopis“ izda, da! jaz trdim, da je to celo nujna stvar; vendar mislim, da vseh devet sto forintov, ki so „letopisu“ namenjeni, letos pa tudi prihodnjič odbor ne bode izdal. Vsakako letos ostane precej denarja. Kaj pravite, družniki „Matičini“, ali bi ne bilo dobro razpisati nagrado ali darilo (Preis) za najboljšo (posebno imenovano) šolsko knjigo? Najpotrebnejše knjige sem že gori naštel. Vsako leto po eno takih knjig — ali pa celo po dve, — to bi imelo za naše šolstvo in izobraženje sploh mnogo koristi. Tedaj bi gimnazijski in realni učitelji mogli v učiteljskem zboru reči: „Pri malih ne gre z nemško-latinsko slovnico (kar je tudi gola resnica) naprej. Ali pa: Našim dijakom nemško ponaukovanje v fiziki ne pomaga nič. Dajmo! poskusimo N. N. — ovo slovensko knjigo od slavnega ministerstva izprosi!“ Onda bi učitelj dotično gotovo in natisnjeno knjigo s predlogom vred visokej vladi na mizo položil in potrjenja poprosil. Ako ne namah, vendar pak s časom mimisterstvo v to privoli. Bomo trezni v takih rečeh, kakove so šolske prena redbe! Brez knjig bode težko kedaj kaj.

rajo vsi novci, kar jih še hranilnici ostane, tako obrniti, kakor veléva §. 36.

§. 12. slove:

Vsi tisti in tudi hranilnični družabniki, kateri so v službo vzeti, da opravljajo hranilnično gospodarstvo, ne smejo, dokler se vdeležujejo gospodarstva, imeti nikakoršnega déleža na dobičku, kterega donajajo obresti hranilničnih novcev, niti ne smejo nikdar hranilnici nič dolžni biti.

Tako govore pravila. Kaj se pa v resnici godi? — Na ravnost vprek se dela temu, kar zapovedujejo pravila.

Hranilnični gospodje voditelji in skrbniki so v zadnjih časih sami sebi in tudi nekterim izmed svojih ljubljencev dovolili, da smejo do 40,000 gl. na menjice iz hranilnice vzeti. Posamezni voditelji se te samovoljne pravice tudi zvésto drže kakor se lahko vsak sam prepriča o ponjedélnih, sředah in sobótah v hranilničnem poslópji, kjer ti gospodje (namreč menjičarji) prav po domače za 5 od sto na leto po tisoče goljdinarjev dobivajo brez kakih stroškov; a poséstnik največih zemljišč, pa naj si ima tudi po 100.000 gl. imetka v svojem posestvu, ne dobode v hranilnici niti 5 gl. na menjico.

Če torej kmetovalec naglo potrebuje novcev, bodi si da plača dávke, bodi si da ga je kaj družega zadélo, mora novcem, ktere vzame iz hranilnice, dati trojno gotovost, poleg tega pa mora tudi plačati mnogo stroškov, ktere prizadéva zdanje hranilnično opravilstvo. Iti mu je namreč k pravdniku, da mu naredi vsa potrebna pisma, ker vsa hranilnica v sebi ne hráni niti enega urádnika, kateri bi imel pravdoznansko védnost. Če torej kdo iz hranilnice vzame 100 gl. na posodo, mora za to dostikrat do 20, 30 ali še po več goljdinarjev stroškov plačati! Malo novcev in za malo časa torej kmetovalec nikakor ne more iz hranilnice na pósodo vzeti: Kaj torej hoče kmetovalec počéti? Iti mora k ljubljanskim menjičarjem, ki so po novadi tudi hranilnični voditelji in skrbniki. Ti možje mu posodijo tiste novce, ktere so najbrže sami v hranilnici vzeli na pósodo; samo ta razlóček je, da oni plačujejo po 5 od sto, njim se mora pa po 8, po 9 od sto obrésti na leto plačati.

Ker pa moj namén ni, da bi še dalje pretresal koristi, ktere pod plaščem domoljubja že leta in léta nekterim gospodom cvetó iz hranilnice; kajti meni je le samo za blágost naše tako zelo ubožne dežele, tedaj hočem le svojo misel povedati, kako bi se temu zlu v okom prišlo.

„Silno potrebno je, naj slavna ljubljanska kmetijska družba kranjskim kmetovalcem na korist

Mislim da moje dokazovanje novih podpor in trditév ne potrebuje; samo, da se previdi, da moj nasvet matičnemu namenu po mislih mnogih njenih udov ni nasproten, hočem sem postaviti prevažne besede iz prvotnega mariborskega „načrta“ matičnih pravil. Tam stojijo te-le besede: „Tako (z izdavanjem znanstvenih knjig) bodemo tudi v okom prišli véčnemu očitánju, ki ga krativci naših pravic nam Slovanom, posebno nam Slovencem, tako radi v oči vtikajo, očitánju namreč, da nimamo učnih sředstev, in da tedaj ne moremo tirjati ravnopravne šole in urada.“ — Ne bi li hotel še kdo drug o mojem nasvetu se oglasiti? X.

* Vredništvo slov. Glasnika, ki bode zanaprej razpadal v tri predele, vabi vse Slovence na obilno naročbo. Veljal bode, kakor doslej s poštnino vred samo tri goldinarje, za dijake srednjih šol pa za 10 iztisov 12 g. za pol leta.

skléne, da se deželnemu zboru podá prošnja, naj bi on pri slavneni vladi opravil, cesar je treba, da bode po sedaj kranjska hranilnica deželna naprava, in da bode njeno gospodarstvo imel deželni odbor v rokah; dalje da bi se tudi hranilnična pravila prenarédila, kakor zahtéva zdanji čas, kakor ukazújejo potrebe naše dežele.“

Avstrijsko cesarstvo.

Razun nekterih dež. zborov, kjer centralisti in tako imenovani avtonomisti veliki zvonec nosijo in po egiptovskih loncih febr. patenta zevajo, začeli so že vsi drugi deželne zadeve obravnavati. Mislimo pa, da so se tudi ti v svojih nadah prevarili, kajti menili so, da bode ves svet v njihov rog trobil in da še finančni minister nikjer nič na posodo ne bo dobil, ker niso oni več na Dunaju v leseni zbornici zbrani. Vendar pariški bogatini so bili drugih misli in zaupaje vladinim nameram podpisali so hitro celo posojilo. Tudi na zdanje hervaške zmede so prežali in tuhtali, da se na zboru ne bodo porazumeli. Ali nadjamo se, da se jim tudi tu ne bode po njihovi želji zgodilo. Dunajski Nace je Hrvatom že tudi herbet obrnil ter rekel, da zanje več ne mara, ker njih pričkanje le spada med domače zadeve in je brez upljiva na državo. Ker so zamudili čas obiskovanja zaverški vabilo v „reichsrath“, naj zdaj sami gledajo, kaj in kako. Tako Nace, ki še vedno misli, da je „reichsrath“ Noetova ladija, — ali samo za predlitavske dežele! Pa tudi tu se mu že davno trobi in trobi, da v tak zbor, kakor si ga on misli, nijeden drug ne pride, razun on in še nekaj njegovih prijatelov in častivcev. Toda zastoj jim je trobiti, ki mislijo, da je le njihova prava. Morda jih pa čas in skušnje ozdravijo!

— Piše se, da bode vlada telesno kazeni, t. j. šibanje in palico odpravila.

— Pomiloščenja v Galiciji so neki tudi knez Adam Sapieha, ki je iz ječe pobegnil, in drugi deležni.

— Njih Veličanstvo je dovolilo več gališkim veljakom, da napravijo kmetijsko banko, ki je za tamošnje posestnike, zlasti naše dni, živa potreba. Tudi pri nas bi taka ustanova veliko pridovala, ako bi se mogla napraviti!

— Cesarica si je izvolila 12 dvornih gospa iz najimeitnejših ogerskih rodbin, ki bodo v njenem spremstvu, ko se cesar v Buda-Pešto poda.

— Ministerstvo je zaukazalo vse z dravilске postave pregledati.

— Piše se, da se z Angleško in Francosko o kupčijski pogodbi še vedno pogajajo.

Na Ogerskem bodo skorej volitve za dež. zbor končane. Da so se tu pa tam Madjarji med seboj zelo topli in jih nekaj ubili, je res. — Slovaki, Rusini in Serbi so vendarle nekaj narodnih mož za poslance izvolili.

Na Dunaju 2. decembra -- π — (Junaška (!) dela centralistov in avtonomistov. Uradniki — poslanci.) Nikdar še niso nemški politikarji in liberalci svoje politične nezrelosti bolj očitno pokazali, kakor sedaj. Beri pisma, ktera so sestavili za to izvoljeni odseki v graškem in dunajskem deželnem zboru in našel bodeš, da ti gospodje vsaj tedaj, ko so jih delali, niso imeli logike, tako sobrez vse znotranje zveze posamezni sestavki med seboj. Veliki modrijan Blagatinšek — Kaiserfeld piše takole: „Deželni zbor bode vsako spremembo državopravnih postav z veseljem pozdravil, ktera je deželnim zborom ogerske krone po volji, če po taki premembi obstoj in velikovlastnost édinega in nerazdeljivega cesarstva škode ne trpi in se zraven tudi pravice vstavnega prava ne presirajo. Pa

deželni zbor je ob enem tudi terdno prepričan, da vsaka prememba državnega prava se s pravno veljavnostjo zgoditi zamore le v tistem zboru, kteremu je po postavi odločljivi glas podeljen, tedaj le v državnem zboru. Vidi se iz tega, da bi ti gospodje pripravljene bili, državne postave prenaréditi, pa se ve da le v državnem zboru! Zares velika modrost je v teh besedah! Le škoda, da nam je g. Blagatinšek pozabil povedati, kje, kdaj in kako zamore se najti ta državni zbor, ki bi zadostil potrebam vseh kraljestev in dežel. Do zdaj nas je že skušnja učila, da je to nemogoče, ker Ogrji in Hrvati niso nič hteli vedeti o tem; vitez Šmerling sam je spoznal v poslednjem času to, ali modrijanom v Gradcu še ni solnce spoznanja in resnice prisijalo! Ali ne vedó ti gospodje, da je ravno za tega del presvetli cesar z manifestom 20. septembra ta državni zbor po februarskem patentu sistiral, ker se je videlo, da se ne da vresničiti in je tako pot odprl, po kterej naj se napravi na drugi podlogi državni zbor, kterega bodo spoznali vsi avstrijski narodi in v kterem bodo sedel poslanci vseh dežel mogočne Avstrije? Pa brž ko ne zastopijo ti gospodje pod d. zborom le oži d. zbor, kakor njih politični prijatelji nad Dunaju. Tukaj je izvoljeni odsek dve pismi skoval, ker niso bili vsi enih misli. Večina sklepa svoje pismo s sledečo prošnjo: „Vaše Veličanstvo naj blagovoli po sklepu zbranih deželnih zborov predlitavskih dežel oži državni zbor sklicati, da opravi po postavi mu spadajoče zadeve in se mu o svojem času sklepi ogerskega in hrvaškega deželnega zbora zastran državnega zbora predložé. Glejte! kako so spet pokazali svoj rog ti liberalci! Kako so v zadnjem času ti gospodje Slavjane in posebno nas Slovence obdolževali, da hočemo in prosimo oktrojiranje, zdaj pa se vidi, da je le nasprotno resnica. Smešno pa resnično! Ti gospodje, ki mislijo, da so edini pravi politikarji in branitelji liberalizma, prosijo zdaj svitlega cesarja, naj se ožemu državnemu zboru oktrojira pravica, govoriti in sklepati o prenarédbi državopravnih postav. Ali je mar mogoče, da bi tako visokoučeni gospodje nič ne vedeli, da oži državni zbor po postavi nima pravice prenaréjati državopravne postave? Zares, odkritosrdni so ti gospodje, ali vse poprej ko liberalni! Mislijo namreč, da po njih glavi se mora vse ravnati; gospodovali bi radi nad drugimi narodi, to je jedro njih politike. — Pri tej priložnosti pa moram še omeniti, da naš rodoljubni poslanec g. Dr. Razlag, ki je bil tudi v ta odsek izvoljen, ni potrdil tega pisma, temveč hoče svoje mnenje v zboru zagovarjati. Pa tudi v Beču niso bili vsi zadovoljni s pismom barona Tintia in videli še le bomo, ali bo zbor tudi vse tako potrdil, — ali kaj?

V Pragi so zmagali narodnjaki in poslali bodo svitemu cesarju zahvalno pismo. V Brnu pa so v manjšini ostali in sicer s tremi glasi. Pa že nam pravijo „Mor. Orł.“, da volitelji mnogih poslancev, ki so glasovali z Giskrom, očitno grajajo tiste, in v nekterih krajih se že pobirajo podpisi v ta namen, da se jim pismeno izreče nezadovoljnost. To je prav in ustavno!

Ker so uradniki skorej povsod zoper vlado glasovali, očita jim to uradna „Prager Zeit.“ Vidi se tudi iz tega, kaj ima g. minister od njih pričakovati in kako bodo oni spolnovali to, kar jim v svojih okrožnicah zapoveduje. V drugih ustavnih deželah odstopijo vladni poslanci, kedar pade njih vlada — pri nas pa bi se vé da prenapeto bilo, kaj takega tirjati. Torej se pa tudi že sliši, da se bode 8 uradnikov, ki so v Pragi zoper ministerstvo glasovali, v pokoj djalo. Tudi to je ustavno.

Ako se uradniki v deželnih zborih zoperstavljajo ministrstvu, ni družega sredstva. Naj položijo svoje mandate, ali pa naj se odrečejo svoji službi. V Ljubljani bi to kaj dobro bilo, kjer se vsi uradniki skorej

zoper narodni nasvet glasovali. Pa temu se nismo toliko čudili, kakor da je tudi dr. Zupan narodno stran zapustil, ravno tako Kozler. Dobro pa je, da je borba prišla in se tako spoznavajo možje in se bo prihodnjic vedelo, kateri so zaupanja naroda vredni in kateri ne.

Dežele notranje-avstrijske.

□ V Celovcu. (Kaj dela že tetka „Celovčanka?“ Šodnijska obravnava. Potres. Vreme.) Ne moremo si kaj, da ne bi enkrat našega vladinega lista, tetke „Celovčanke“, spomnili. S takimi listi, ki imajo navadno tujce ali potujčene vrednike, pogovarjati se, je sicer ravno taka, kakor prazno slamo mlattiti. Če enemu ali drugemu od tega kardela stokrat z najveljavnejšimi razlogi dokažeš, da belo ni černo in černo ni belo, ali na nas obrnjen, da je podloga vsej omiki narodni jezik in da prostemu Slovincu znanje n. pr. Göthe-ovih ali Šiller-ovih pesniških umotvorov čisto nič ne priduže, vedno bo svojo trobil, da je Slovenec brez nemške kulture sirov neotesan človek — pod milim nebom za nobeno rabo! Ne boš ga preveril, počenaj ž njim, kar hočeš — vse zastoj! Ali nekaj družega je, o čem naj enkrat par besedic spregovorimo. Tetka „Celovčanka“ nima sicer navade, po šegi drugih nemških in nemškutarških kulturosovcov z batom po Slovincih biti in jih z velikimi „Leitartikelni“ vničevati, da bi človek skorej mislil, da jej je tudi za njihove pravice celó kaj mar, — ali zmotil bi se, ker ona pobira kakor mrvlja tolikanj bolj vse malenkosti in drobtine iz drugih nam neprijaznih časnikov, zlasti pa donaša, kakor „Triesterica“, prav pridno dopise iz Ljubljane. Tiček se po perju, „Celovčanka“ pa po ljubljanskih dopisih in njenih čenčarijah spoznava! Ti dopisi so navadno prav černo in zabavljivo pisani, tako da je že vrednik sam pisuna enkrat posvariti moral, da naj bolj objektivno piše in nikar tako zelo v osebe ne drega. Pač ni težko vganiti, zakaj da tako dela. Slovenstvo mora se tukajšnjim Slovincem od drugod kakor smešno in abotno razkazovati — in vrednik si misli, tudi prav! To ni tako težavno in trudapolno, namenu svojemu pa vendarle živim in služim. Nič novega pód solncem! Tako so že nekdanj znali. Le to „Celovčanko“ mimogredé opomnimo, da jej kot vladinemu listu tako delovanje kar nič ne pristuje. Pa to je bilo že tudi stokrat rečeno, pa vselej — bob ob steno, ker „Celovčanka“ si beržkone misli, da tudi tu velja njeno geslo, ki ga je sama znašla: „De gustibus ne disputare!“ Tudi prav, če jo žene po taki dvomljivi pa puhli slavi, ki je prav zelo podobna — blamaži. — 15. t. m. bode sodnijska obravnava s gg. vrednikom in lastnikom tukajšnjih „Alpenblätter“ in nekdanjim vrednikom „Draupošte“ zaradi obrekovanja. Kar so tako strasno iskali, našli so! — 29. nov. so čutili v Kotmarevesi in v Kapli potres. — Vreme imamo zdaj neprijetno. Dan na dan pokriva mesto gosta megla. Mraza pa ni.

□ Iz Pliberka. (Peticija naših mestnjakov). Naši mestnjani videvši, da od svojega zastopnika v deželnem zboru nimajo dosti pričakovati, kajti je vsakemu svoja brada najljubša, napravljajo se te dni s peticijo k grofu Belcrediju, naj bi se za čisto slovenske okrajne takraj Drave v Pliberki ustanovilo okrajno glavarstvo, h kateremu naj bi spadali kantoni: Pliberški, dobrleveski in kapeljski z dravbrško posamno sosesko. Ako bi se pa to nemogoče videlo, naj bi pliberški kanton in posamna dravbrška soseska v Pliberku imela 12. okrajno glavarstvo v deželi. Tako peticija.

Mi se sicer poleg svojega programa že v principu za okrajna glavarstva nikakor ne poganjamo, dobro vedé, da nam, ko so bila 1. jan. 1850 vpeljana, niso nič prida prinesla, akoravno jih je bilo manj od sedaj predloženih. Zato stojimo vedno za male

občine po farah in za večje županije (Bezirksgemeinden). To edino se nam po duhu oktoberske diplome zdi pravo; vse drugo niti nam, niti Avstriji ne pristuje. Izrečena avtonomija dežel se z nekdanjimi nesrečnimi glavarstvi ne bo vpeljala, ker so sad birokracije in bodo sama od sebe odpadla, ako se avtonomija v resnici vpelje.

Vendar, ako visoko ministerstvo od svojega predloga nikakor ne odstopi, marveč z novega stare eksperimente poskuša, pač že velikost našega kantona gledé na druga predložena okrajna poglavarstva, in daljava hribovcev izpod Uršne gore, od Javorja in Koprivnika po celih 8 ur (!) same na sebi zahtevate, naj se visoko ministerstvo z milim očesom nanje ozre, ker se vseh njihovih plačil nad 100,000 goldinarjev v Pliberk iztéka. Zraven je Pliberk središče imenovanih čisto slovenskih okrajin takraj Drave, za česar voljo se toliko bolj smemo nadjati, da nam bo visoka vlada vsaj z naprej tacih uradnikov pošiljala, s kterimi se bodo naši Slovinci porazumeti zamogli, do česar imamo pa v Velikovcu malo malo upanja. Kdo bi napol sled prezrl še to, da nam v Pliberki železnica in telegraf pospešujeta prevazevanje, pisma in sporočila, se nam torej vrh tega ni bati, da bi nam Drava mostove pobrala in bi po cele tedne v Velikovec ne mogli, kakor se je pretečena leta zgodilo, kakor se tudi ondotna draga mostnina jalovim našim žepom ne prilega.

Vsled tega se zanašamo, ako že mora temu tako biti, da tudi Pliberk bode vsredi Junske doline okrajno poglavarstvo.

□ Iz Gradea 25. nov. (Rektorjev govor.) Ker časniki in ljudje še v enomer govori o tukajšnjem rektorju g. Šmidu, hočem tudi jaz nekaj povedati, da Slovinci resnico zvedó. G. Šmidov govor 15. pr. m. ko se je slavila obletnica ustanovljenja medicinskega oddelka, bil je zares tak, da je uzočil veliko senzacijo, — pri mnogih tudi jezo. Na katoliškem vseučilišču, pred katoličani še se menda ni nobeden predrznil javno tako zaničljivo o cerkvi in o vsej pozitivni veri soditi, kot naš gospod rektor. Da spada on v vrsto unih nesrečnih „Forscherjev“, kterim — zagazivšim globoko v materijo, — je edini Bog „Stoff“, vsako bogoslovje pa čenčarija, to smo že čuli. Pa vendar ne bi bili pričakovali, da bo on te žalostne rezultate „prostega preiskovanja“ o tako slovesni priložnosti na veliki zvon obesil.

Nekteri učenjaki še celo mislijo, da je g. profesor bil „inšpiriran“ od nekod, morebiti iz kakove nemške „frajmavrske lože“; drugi pa pravijo, da hoče materijalizem zdaj v Gradeu zavetja izkati in se iz Dunaja na štajerskem vseučilišču vgnjezditi. Pa bodi si tako ali tako, govor bil je velike pomembe.

Gospodu rektorju, govorečemu o hipotezi Darwinovi (über die Entstehung der Arten), je „ein unerklärliches paradoxon“, kako bi mogla vera v osebnega Boga „sicer prostemu znanju (vednosti)“ mejo postaviti. Po njegovih mislih je znanje „absolut“ prosto, in nima nič opraviti z vero, niti z uredbami in samovoljnimi postavami kake cerkvene oblasti.

Tako tedaj?! Če vtopi prirodoslovec svojega duha v preiskovanje, odvezan je s kako posebno privilegijo večnih postav, ktere veljajo za vse človeštvo? Sme se postaviti kot kakova „Grossmacht“ poleg — ali celo nad Boga, rekoč: Med tem, kar moja modrost preiskuje, so (Bog) tvoje postave za mene suspendirane ali vzdignjene? O abotnost človeška!

Gospod rektor nam je nadalje povedal, da je on — popred nasprotnik — sedaj privrženec Darwinove hipoteze, in k temu ga je lastna „Forschung“ ali preiskava pripe-

ljala. Darwin je še govoril o stvarjenju prvih organizmov, g. Šmid pa nam mēni nič tebi nič naznanja, da dan danes ni nobenega Darwinjanca, kateri ne bi stvarjenja kot nezapopadljivega čudeža negiral ali zanikal! — Ja, on imenuje tiste hipotezine nasprotnike najslabše, kateri se ustrašijo nasledkov (Consequenzen) njenih. S takimi se pričkati zdi se mu ne vredno! — Pa ne bi smeli marveč mi reči, da so najslabši nasprotniki kristjanstva tisti, ki zaničujejo nauke in oblasti (auctoriteten) priznane 1800 let od brezštevilnih največih učenjakov, da bi nam vsilili mesto njih puhle nedokazane hipoteze, sad našega stoletja, in obsojene od najveljavnejših prirodoslovcev? Kdo bi menjal svojo vero na stvarjenje sveta s „produkt einer Reihe stabil gewordener Zufälligkeiten?“ Po teh naključbah (Zufälligkeiten) misli si g. rektor razvijanega iz opice tudi človeka in s tem izrekom stavi si venec modrosti na glavo svojo — Ko pa je h koncu govora opominjal dijake: „Zaupajte nam učenjakom!“ vsilila se nam je nehoté misel, kako malo se sme tu pa tam „in verba magistri jurare!“

Da je bil govor z občno nevoljo sprejet, lahko si mislite; ploskanja je bilo celo malo. — Kako smo tedaj ostrmeli, čitaje drugi dan v „Tagesposti“, ktere značaj je obče znan, lažnjiv dopis: „Die Rede ward mit verdientem (ohó!) grossem Beifall aufgenommen.“

Vse hvale vreden bil je tedaj „Popravek“, ki so ga poslali vsi slušatelji bogoslovja imenovanemu časniku; protestirali so ob enem v njem zoper to, kakor da bi se bili udeležili tudi oni ploskanja, kajti najrajše bili bi svojo jezo celo na drug način pokazali. In vsak, kateri se še ne sramuje, da je katoličan, bil je ž njimi enih misli. — Pa vendar se je oglasilo nekaj protivnikov na vseučilišču, večidel „Burschenschaftstudentov“. Ti so napravili zaupnico do g. rektorja, v kateri protestirajo zoper „die Verunglimpfung des verehrten Herrn Rektors“, ki se mu je zgodila po bogoslovcih! in se mu zahvalijo, da je tako hrabri „Verfechter der freien Forschung“. — „O sancta simplicitas! slepa mladina“, djal je marsikteri, prebravši to „adreso“. Na kak način da so podpise za njo nabirali g. Šmidovi privrženci, ne bom popisoval, kajti sramotno je! In vendar se jih ni podpisalo med 620 dijaki našega vseučilišča več ko 232! Če je mar po takem adresu res zaupnica, naj sodi občinstvo; menimo pa, da je rektor ni bil nič kaj posebno vesel, ko so mu jo izročali.

Pa s tem še pravde ni konec! Te dni bodo bogoslovci izdali brošuro, da se opravičijo v njej pred svetom proti brezštevilnim napadom, in da občinstvo resnico zve, ktero časniki prikrivajo. Ali tudi iz viših krogov bo še g. Šmida menda kaka pušica zadela! — Toliko sem pisal, ker se uči tukaj mnogo Slovencev, kterim na čast moram povedati, da bi na prste preštel tiste, ki so izmed njih to adreso podpisali.

□ V Gradeu. K. D. (Veselica „Slovenije.“) 27. nov. je imela „Slovenija“ prvo javno veselico v dvorani pri „divjem možu“ slovenskima poslancema na čast Razun gg. Hermana, dr. Razlaga, Globočnika in vrlega narodnjaka dr. Vošnjaka iz sloj. Bistrice, počastili so tudi gg. dr. Ipavc in z ljubeznjivo svojo zaročnico, dr. Muršec in še dosti drugih izmed slovenske inteligencije v Gradeu, zabavo s svojo nazočnostjo.

Pevci „Slovenije“ so peli sedem slovenskih pesem, za kratek čas, kar se vadijo, jako dobro in po vsaki pesmi jim je donela živa pohvala. Posebno pa je razveseljeval dr. Ipavc, prvak slov. skladatelj, društvo z izvrstno svojo igro na glasoviru in z dvema eveteropovoma, ktera je z drugimi graškimi gospodi kaj dobro pel.

Napivalo se je gg. Hermanu, dr. Razlagu, dr. Ipavcu, dr. Vošnjaku itd. G. Her-

man, zahvaljevaje se za srčno napitnico, razlagal je v mičnem govoru, kako je spoznal in začel ljubiti vrli naš narod, ter rekel končaje svoj govor: Tako postal sem Vaš in ostal bodem Vaš! Naj živi slovenski narod!

Dr. Razlag je opominjal z navdušeno besedo slovenske dijake, naj nikdar ne pozabijo, da so Slovenci, da so Slovani, in da so avstrijski Slovani; povedal jim pa tudi je z očetovsko resnostjo, da ni še zadosti, če so samo navdušeni za narod, temveč treba je, da se tudi marljivo učé, ter si nabere potrebnih vednosti, ktere bodo enkrat rabili svojemu narodu v prid! —

Tako je bila ta zabava v vsakem obziru, zanimiva, jaz pa sem se zopet prepričal, da je v Gradcu temelja dosti za narodno čitavnico. Torej še enkrat prosim slovenske rodoljube, da naj skorej osnujejo slov. čitavnico v Gradcu.

Videm na spodnjem Štajerskem. ? (Novi savski most.) Kar smo že dolgo serčno želeli in težko pričakovali, dobili bomo zdaj kmali, namreč most čez Savo. Znano je, da do zdaj ni bilo od Zidanega mosta do Zagreba nobenega mostu čez Savo in da so se ljadje, živina in blago le na ladijah čez njo prepeljevali. Kedar je pa bila Sava prav velika ali huda zima, prenehala je vsa vožnja. To je napravljalo sitnosti in zamude na vse strani dosti, zlasti zdaj, ko se pri Vidmu in Kerškem zmirej veliko vina in družega blaga navaža in je v Vidmu železniška postaja z velikim kolodvorom. Most je tedaj sila potreben. Pa kako ga narediti, posebno ker tudi ni bilo pravega moža, ki bi ga bil hotel za pošteno ceno izdelati! Še le to leto se je našel tak mojster, in ta je g. Stepišnik iz Celja, ki je edini izmed vseh prosivcev to težavno delo po najnižji ceni izvršiti obljubil in od kranjskega dež. odbora dovoljenje dobil, da ga koj začne delati. Marsikteri je sicer z glavo majal in rekel, da g. St. ne bode kos delu in da bo morebiti kakih par let preteklo, predno bode most dodelan, — če bo! Ali zmotili so se vsi. Še le 26. sept. t. l. ga je pričel delati in že bode v prvi polovici t. m. za silo narejen. To nam priča, da g. St. svojo reč dobro zastopi, kajti ni kar si bodi o jesenskem in zimskem času, kedar je Sava večidel velika, mostu postavljati! Ali vse gre v lepem redu tako urno izpod rok, da se temu vsak čudi, ki delavce, vsakega na odločenem kraju, delati vidi. Mojster tedaj zasluži vso pohvalo! Ako zima prehuda ne bo, narejen bo popolnoma že v začetku meseca marca prihodnjega leta. Koristil nam bode na vse plati. Da bi ga le — srečno dovršili! —

⊙ **Iz ljubljanske okolice.** (Kako je kaj tukaj?) Spet sem si peró obrezal, da pišem kaj malega verstic „Slovenu.“ Pa danes ne bom nobene rekel o Bachu, našem novem namestniku, zarad ktereга jih menda celó nekoliko ni za znani Bleiweisov predlog glasovalo, — pa saj tudi nič posebnega še o njem ne slišim, — menda se na vso sapo slovenski učí! To bi bila res živa potreba; sicer bomo primorani reči, da pošilja Belcredi okrožnice uradnikom le za kratek čas, ljudstvo pa da se z njimi nekako tolaži in z zaupanjem napolnuje. Vse bi še bilo, ali nismo več otroci, in vemo, da se postave za to dajejo, da se spolnujejo, ne pa prelamljajo in da jim gre vse spoštovanje. Toda dosti o tem, „Slov.“ bo že vganil, kaj namerjam s temi besedami. Veliko se je govorilo in pisalo o nemškem učeniku, ki je bil oni dan za učitelja na ljubljanski realki imenovan. To sicer ni kaj zelo groznega, — ali čudno se vjemajo Belcredijev duh, razpis službe v uradnem listu in ustavna enakopravnost. Potlej pa človek bodi mirne kervi in zaupaj! Kar je preveč, je pa preveč! To so pregreški, ki bi se jih sedanja vlada na vso moč morala izogibati. Pa še nekaj družega je, zavolj česar je zdaj Ljubljana vsa po koncu in gleda, kaj bo. Če je že tudi „Slov.“ to s kratkimi besedami ome-

nil, derzнем se vendar še jaz par besed o tem reči, da narod, da ves svet zve, kaj da nemška kultura zmore in kako pošteno in vestno da nemški liberalci in plemenitaši v velicij in važnih zadevah ravnajo. Znano je, da je baron Apfaltrern, ki je ob enem tudi dež. poslanec, podedoval in prevzel kriško itd. grajščino s tem pogojem, da se tudi slovenskega nauči. Pa tega ni storil in zato se morebiti ni še nikdo hujši spekel, kakor se je ta plemeniti nemškutar! Vse mesto o tem govori in se z nevoljo od naše nemškutarske gospode obrača, ki še toliko poštena ni, da bi zadnje sporočilo svojih rajnih dobrotnikov spolnila. Pa še drugo vprašanje je, ali je g. baron še tudi pravi zastopnik na dež. zboru, ker tudi ni pravi posestnik, dokler ne spolni svojih dolžnosti. Pa naj bo temu, kakor hoče, — mislim, da ga bo že sram in da sam iz zbora izostane. Milovali ga bodo sicer naši nasprotniki, kaj pa da; ali mi pravimo: Poštenost velja! Le kdor se sam časti, zmožen je častiti in spoštovati tudi druge!

Deželni zbori.

Koroški. Naš deželni zbor se menda derži znanih besed: „Festina lente“ — „naglost je huda reč“. Zatorej je imel od 23. novembra do 2. dec. še le 5 sej. Pa morebiti delajo poslanci naši prav pridno v posebnih odborih? Beremo, da treh ni bilo v 5. seji. Po naših mislih bi imeli naši poslanci prav marljivo delati vsaki den, ker so tudi za vsaki den plačani!

V saboto, to je 2. dec., je poslanec Železnik vložil poseben predlog, ki ga je podpisalo 29 poslancev. Ta predlog je kaj imeniten in vse hvale vreden, ker na to meri, da bi se naše obertniji na noge pomagalo. Okoli 9 milijonov goldinarjev so rudninski pridelki naše deželi donášali na leto, — zdaj je opešalo vse delo, rudokopi in fužinarji nimajo nič opraviti, skorej vse stoji, torej toliko siromaštvo in tolika stiska po celej deželi. Deželni zbor nima le samo pravice, ima sveto dolžnost, naj prevdarja in poskuša, kako bi se moglo pomagati. V ta namen predlaga g. Železnik:

1.) Naj se z Italijo, kamor se je poprej izvažala naša roba, napravi kupčijska pogodba; 2.) naj vlada pomaga, da se Rudolfova železnica kar hitro napravi, kar se s tim more zgoditi, ako država podvzetnikom za obresti dobra stoji; in 3.) da se postava za stran sodnega in konkursnega reda prenaredi po ustavnem potu.

Ta predlog se je izročil deželnemu zboru, naj o njem svoje predloge napravi.

Po predlogu deželnega zbora je bilo dalje sklenjeno, naj vse obligacije zemljiščno — odveznega fonda spadajo med tiste obligacije, ki pride za nje srečkanje kedaj na versto. Tudi je bilo sklenjeno, naj se izvoli poseben odbor 7 poslancev, ki naj prevdarja, ali in kako naj se spremeni način, po katerem zemljiščno — odvezni fond z finančnim ministerstvom svoje račune obravnjuje.

Nektere občine so prosile, naj se ločijo od onih, ki so z njimi zdaj zvezane v eno občino, in naj postanejo posamne občine za se. Deželni zbor je to prošnjo spodbil tergu Milstadt in mestu Šent-Lenartu v lavantinski dolini.

Prihodnja seja je v torek, to je 5. dec.

Kranjski 25. nov. je bila 2. seja. V tej se je izvolil odbor, ki bode presojal o-

pravilno sporočilo deželnega odbora. Gg. Svetec, baren Apfaltrern, pl. dr. Wurzbach., dr. Toman in pl. Langer so v ta odbor izvoljeni. Potem je bil razgovor o povišanju plače uradnikom deželnega računstva. Zbornica je sklenila jim povišati plačo po navetu dež. odbora. Pervi oficijal bode dobival na leto 900 gld., drugi 800 gld., prvi ingrogrosist ali vpisovavec 600 gld., drugi pa 550 gld.

Tretja seja je bila 27. nov. Ker se je za to sejo Bleiweisov predlog odločil, sešlo se je kar veliko poslušavcev, da jih je bila dvorana prepolnjena. Bila je tudi nenavadno živa in zanimiva. Po doveršenih volitvah za odbor občinske postave in denarstvenih zadev je začel dr. Bleiweis podpirati v lepem in določnem govoru predlog za adresu in poslušavci so mu z obilnimi dobro — klici pravo dajali. Poslancu Kromerju se je to preveč zdelo in zahteval je, naj jih g. pervosodnik ustavi. Ali ni se mu zgodilo po volji. Baron Apfaltrern pa je tirjal, naj ta slovenski predlog dr. Bleiweisa zboru pové po nemški. Tu pa ga je po pravici in dobro zavernil dr. Toman, rekši da tako zahtevanje žali pravico domačega jezika in zahteva samovlado nemškega, ki sicer še v uradnih kraljuje, v dež. zboru kranjskem pa si nikakor ne sme prilastiti kake supremacije, in toliko manj, ker tudi mi ne zahtevamo nemških na slovenski jezik prestavljenih predlogov; če pa g. A. ne zna slovenskega, naj se ga nauči! Plemenitaši se drugod pač drugači vedejo! — Prav mu je došlo svarilo! Gleda naj baron, da bode prej ko mogoče po sporočilu ravnal! — G. pervosodnik bi bil potem rad koj grofa Auersperga in njegov predlog zaslišal, ali g. Costa ga je ustavil ter rekel, da tako ne gre po opravnem redu in da naj se samostojno glasuje, kar se je tudi res zgodilo. Zanj je glasovalo 14 poslancev, zoper pa 18, tedaj je overžen in adresa ni sklenjena. — Kuranda na Dunaju pa je berž pisal, da v kranjskem zboru ni mesta za ustavi protivna prizadetja. Vganil jo je, če je glase samo štel, ne pa tudi tehtal! — Potem je govoril Auersperg za zvoj predlog, naj se voli odbor 7 poslancev, ki naj prevdarijo na 1. edke sept. manifesta za deželno korist. Sprejet je bil njegov predlog (s 17 zoper 13 gld.) in potem odbor tudi koj izvoljen. Tako je zdaj Šmerlingizem tudi tu še zmagal!

V 4. seji 29. nov. je predložil dr. Bleiweis v imenu dež. odbora, naj se ubožnim občinam loškega in senožeškega okraja 1000 gld. iz deželne blagajne podeli. Zbornica je v to privolila. Dr. Tomau je v lepem govoru razkazoval, kolika nesreča da je tamošnje prebivavce zadela, kako jih stiskala lakota in druge nesreče in kako da je potem na prošnjo dež. namestnika, ki je vse te nesrečne kraje obiskal, jim hitra pomoč od vlade, od Nj. Veličanstva in od drugod prišla. On tedaj svetuje, naj zbornica vsem dobrotnikom očitno zahvalo izreče, zlasti pa presvitlemu vladarju. Vsi poslanci na to vstanejo.

Potem so še predlog o računu zastran popravljajna v mestni bolnici, predlog o proračunu dež. zalege in o sklepu računov zemljiščno — odveznega fonda izročili finančnemu odseku, predlog o razdelitvi deželnih cest pa posebnemu odboru 9 poslancev — in seja se je končala.

Štajerski. 4. seja je bila večidel za volitev odbora. Tudi je v njej dež. glavar napovedal, da bode dr. Razlag interpeliral vladinega zastopnika, zakaj da se sept. manifest in patent nista predložila tudi v slovenskem kot drugem dež. jeziku.

Potem pa se je volil odbor 12 poslancev, ki ima pretresovati in poročati o okrajnih zastopništvih in o novi razdelitvi dežele v okrajna glavarstva.

Sporočilo dež. odbora o spremembah postav za razkosanje zemljišč izročilo se je novoizvoljenemu odboru 7 poslancev.

O predlogu posl. viteza Martini — ja za osnovo realek itd. poročal je dr. Kaiserfeld ter rekel, da se mu ta stvar še ne dozdeva dosti jasna za dokončno določbo. Predlaga pa, naj se izvoli odbor, ki jo bo še enkrat pretresal. Potem še le se bo porazumeval z dotičnimi občinami, kakšnih šol da je treba, in z vlado. V ta odbor se je volil tudi g. Herman, kar nam upanje daje, da se vendarle kmetijska šola za spodnje Štajersko napravi in o kateri je tudi potem dr. Kaiserfeld poročal, ker je bilo dež. odboru naročeno, naj to reč dobro prevdarja in in pozve, kaj in kako. Pravi pa, da se je imenovalo dež. odboru več posestev, pa najsposebnejša se mu je zdela za to pravno grajščina Turniš blizu Ptujja, o kateri je „Slovenec“ že bolj na drobno govoril. Vendar se pa ni po K. sporočilo nič določnega moglo storiti (?) in grajščina kupiti, zato je dež. odbor sklenil nasvetovati, naj se samo sedanja mala kmetijska šola v Gradcu prenaredi in razširi in poseben odbor 7 odbornikov izvoli, ki bodo to reč še enkrat presojevali. Tudi v ta odbor je izvoljen g. Herman. —

2. dec. je bila tista seja, ki so nam jo že davno napovedovali kakor Bog ve kako pomembino in osodopolno za — ustavo. No, kako pa je kaj bilo v njej? Najprej je dež. namestnik na dr. Razlagovo vprašanje odgovoril, rekši, da se mu bode po volji zgodilo, kakor hitro bode razglas v slov. jeziku dogotovljen. Potem pa je Blagatinšek-Kaiserfeld vstal ter v dolgem govoru poročal o odborovem predlogu, naj se Nj. Veličanstvo v adresi zaprosi, da se prej ko mogoče sistiranje ustavnega prava t. j. februarnega patenta odpravi. Razkazoval je, kakor „Tagesp.“ piše, in kakor se to dakako od nje pričakovati sme, neki kaj bistroumno in prepričavno, da vlada ni prave zadela, da se ustavnosti krivica godi in da naj se to neustavno stanje prej ko mogoče odpravi, in kar je še taci centralističnih ugovorov več, ki jih je „Slov.“ zmirej spodbijal in rekel, kako puhli in neveljavni da so. Ali „Tagesp.“ vendar še pristavlja, da bi bil celo Belcredi temu silovitemu govorniku pravo dal, ako bi ga bil slišal. Bojé da bo vsaj bral ali slišal kaj od njegovega govora! Tudi je dobro mahal po federalizmu in ga obsodil za vedno kot protidinastično, protimonarhično in iliberalno osnovo. Dobro! G. Blagatinšek vedno svojo trobi in ni se nič naučil, pa tudi nič pozabil. Pravo sme imeli, ker smo rekli, da imamo od teh avtonomistov javeljne kaj prida pričakovati! — Za njim je govoril dr. Razlag v daljnem govoru, razkazovaje, zakaj da je zoper to adresu in čemu da je prestop k dnev-

nemu redu nasvetoval. Povdarjal je, da stoji popolnoma na stajališču slov. naroda, ki je mnogo in po krivem obrekovan, ker tirja enakopravnost vseh stanov, vseh narodov, ker se poteguje za v resnici pravno državo in svobodo, ki pa brez narodnosti nima veljave in obstanka.

Slovinci ne stoje za februarni potent, ampak za tako pogodbo, kakor je pragmatična sankcija, ki naj se sklene s krono in deželnim zborom itd. V njegovem smislu je še govoril g. Herman, v nasprotnem g. Waser, ki je tudi federalizem pobijal pa vendar rekel, da se bode za obilo obdarovane Slovence (kako milostno!) potezal, dalje g. Rechbauer in Hlubek. Pri glasovanju je bil Razlagov nasvet zaveržen, Kaiserfeldov pa sprejet.

Češki. Največi takraj litavskih zborov je češki, kajti šteje 241 poslancev. Pa ne samo velikost njegova, ampak tudi veliko družih važnih zadev nas sili, da se z vso pazljivostjo nanj obračamo in delovanje njegovo spremljamo. Tudi tukaj se ima mnogo razsoditi o naši prihodnosti, tudi tukaj bode kocka veržena: ali federalizem ali kaj? Bog daj srečo in serčnost vsem narodnim poslancem! — Da se je v Pragi 23. nov. zbor posebno slovesno odperl, lahko si mislimo, če prevdarimo, koliko da šteje svojih udov med najimenitnišo gospodo cele dežele. — Grof A. Nostic, proprejšnji dež. glavar ali maršal, predložil je koj nasvet, naj se na cesarja in vlado zaupnica napravi, v kar je zbor tudi privolil. Dr. Herbst pa je nekako bolj uplašeno predložil, naj se poseben odbor izvoli, ki bode protest izdelal, — ali o obeh nasvetih se je obravnavalo še le pozneje. Iz druge seje nam gre pomniti, da je zbornica na predlog dra Zeithamerja sklenila dopusta ne dovoliti solnograškemu dež. namestniku. V 3. seji je dr. Rieger najprej izročil prošnjo praških vseučiliščnih učencev (s 701 podpisi) za enakopravnost obeh deželnih jezikov, potem pa je grof Nostic v lepem in točnem govoru razlagal in priporočal, naj se adresa napravi, ker sept. razglas je edinomogoča podloga za porazumljenje in srečo avstrijskih narodov. Bila je tudi potem z večino glasov sprejeta in odbor 9 poslancev izvoljen, da jo izdela, — Herbstov predlog pa je bil zaveržen! Da centralisti glave pobešajo, si lahko mislimo, kajti tudi njim je za ta zbor veliko mar!

Moravski. Koj v prvi seji je olomuški nadškof adresu predložil, dr. Giskra pa protest ali resolucijo. V 3. seji pa je bila adresa z 48 proti 45! glasovi zaveržena! Iz tega zbora je še to pomniti, da ni odobril volitve prostojovskega župana, dra Zajička, zato ker jih je več po pooblaščenih zanj glasovalo.

Razne novice.

* (Koliko denarja se v Parizi izda.) Parizani izdajajo na leto za knjige, knjižure in časnike 32 milijonov fr., za kruh 95½ mil., za goveje, koštrunovo in telečje meso 153 m., za slanino in pleče 29 m., za vino 192½ m., (toči se v 9750 kerčmah), za ol 11—12 m., za kavo 35—40 m., za paštete 22—23 m., za sladkarije 11 m., za obutalo 87 m., za sviline klobuke 30 m., za kape 10 m., za rokovice 15 m., za mo-

drue z zaderguljico 8½ m., glavni lišp 20½ m., za mazila itd. 22 m., za narejene cvetlice 28 m., za glavničke (česala) 5 m., za ponarejene zobé 2 m., za kvarte 2 m., za opravo v šeme 700.000 fr., za nadgrobne spominke pa 2½ m. — To so lepi denarci!

* Cesarica Karolina Avgusta je 400 gld. bistrškim pogorelcem na Koroškem podariti blagovolila.

* (Železnica koroško-goriška). V kratkem, prav v kratkem bo razsojeno, kod se ima potegniti železnica s Koroškega do morja: čez Predel na Gorico ali skoz Potabelj na Vidim in — Cervinjan. Okoli srede t. m. pride v drugo komisija z Dunaja (min. svet. g. Hofmann z zvedencema Ruppert-om in Mraz-om) obe črti še enkrat pregledat. Ker centralni (središnji) odbor ministerstvo sili, da naj potabeljsko-videmsko-cervinjansko črto potrdi, so šle prve dni t. m. iz Gorice (fidegm. grf. Coronini in v. H. Ritter), iz Trsta in Cividada deputacije na Dunaj, da bi izprosile, da bi se zatrdna določba še za kratek čas odložila, dokler namreč naš nadinženir Semrad, ki (tukaj v Gorici, v deželni hiši) nadrobne projekte in strošovnik predélske črte izdeluje, vsaj pglavitnih reči ne dovrši. (Do 15. t. m. ima za glavni projekt odlog). Razun Videmcev je neka peščica ptujih (švajcarskih) sebičnikov v „kupčijski zbornici“ v Trstu, kateri se za črto na Videm in Cervinjan poganjajo. Tudi družbi, ktera misli železnico prevzeti, bi bila neki potabeljska ljubša. Sicer pa se sliši, da, kar je zdaj pri poslednjem merjenji te črte inž. Kazda naredil, ni ko za pod klop. Če vkljub vsemu prizadevanju naša črta ne obvelja, ostane nam ta tolažba, da se bodo stroški za zmerjenje predélske črte (menda že blizu 12000 gold.) naši deželi povrnili. — V malo tednih ali dneh smemo pričakovati razsodbe. („U. G.“)

* Blizu Brežec na Štajerskem je nedavno nek svat pri obhajanju ženitovanskega veselja nesrečno smert storil. Vtaknil si je namreč skrivej nož za hlačnice; po potu leté pa je tako nesrečno padel, da si je nož v trebuh zasadil in se tako končal. Pamet je bolja ko žamet!

Duhovske zadeve.

Kerška škofija: G. Jož. Skerbinec gre za farnega oskerbnika v Pokerče. Umerl je g. J. Thalhammer župnik v Steuerbergu. R. I. P.!

Odperla listnica.

Pri 8. srečanju derž. sreček 1. 1964 dec. 1. zadele so sledeče serije: 226, 685, 1257, 1662, 1640, 2122, 3746, 3784; **250.000** g. s. 1640 št. 5; **25.000** g. s. 1640 št. 78; **15.000** g. s. 1662 št. 39; **10.000** g. s. 685 št. 30; 5000 g. s. 685 št. 76 in s. 3784 št. 83; **2000** g. s. 226 št. 13, s. 1640 št. 11 in s. 3784 št. 42; **1000** g. s. 1257 št. 56 itd. (Konec pride.)

Loterija.

Gradec: 3 82 58 47 37.

Prihodnje srečanje je 16. decembra 1865.

Dunajska borsa 5. decembra 1865.

5% metalike	63.40
5% nacional	66.30
1860 derž. posoj	85
Bankine akcije	769
Kreditne	161
London	105.40
Novi zlati	105.75
Srebro	107.75

Zavolj velicega praznika pride prihodnji list še le v nedeljo na svetlo